

N:o 41.

Ank. till Riksd. kansli den 24 april 1895, kl. 12 midd.

Utlåtande, i anledning af väckta motioner om ändring i 15 § i förordningen angående patent den 16 maj 1884.

I 15 § i förordningen angående patent den 16 maj 1884 stadgas: Patenthafvare åligger att inom tre år från det patentet beviljades hafva låtit bringa uppfinningen i något väsentligt omfång till utöfning inom riket; dock att patentmyndigheten må ega att vid patentets beviljande eller sedermera på derom gjord framställning, och i den mån uppfinningens beskaffenhet och omfång sådant föranleda, utsträcka nämnda tid till fyra år, så ock att i särskilda undantagsfall föreskrifva andra åtgärder, genom hvilka patenthafvaren må anses hafva uppfyllt villkoret om utöfning af uppfinningen.

Fullgör patenthafvaren icke inom föreskrifven tid hvad honom i fråga om uppfinningens utöfning åligger, eller nedlägges sedermera utöfningen och varder ej inom ett år derefter upptagen, vare patentet förverkad.

I två särskilda motioner, hvilka afgifvits inom Första Kammaren af herr *Stridsberg*, n:o 43, och inom Andra Kammaren af herr *Lilliehöök*, n:o 121, med hvilken herr E. Svensson instämt, har utsträckning af
Bih. till Riksd. Prot. 1895. 7 Saml. 24 Häft. (N:o 41.)

den i ofvanberörda lagrum föreskrifna tid, inom hvilken patenterad uppfinning bör bringas till utöfning, blifvit ifrågasatt.

Sålunda hemställer herr Stridsberg:

att Riksdagen för sin del måtte besluta, att § 15 af Kongl. Maj:ts nådiga förordning angående patent, gifven Stockholms slott den 16 maj 1884, måtte erhålla följande ändrade lydelse:

§ 15.

Patenthafvare åligger att inom fem år från det patentet beviljades
 — — — — — — — — utsträcka nämnda tid till sex år, så ock
 — — — — — — — — patentet förverkadt.

Herr Lilliehöök åter föreslår:

att Riksdagen för sin del måtte besluta, att § 15 af Kongl. Maj:ts nådiga förordning angående patent, gifven Stockholms slott den 16 maj 1884, måtte erhålla följande ändrade lydelse:

§ 15.

Patenthafvare åligger att inom sju år från det patentet beviljades
 — — — — — — — — utsträcka nämnda tid till nio år, så ock
 — — — — — — — — patentet förverkadt.

Till stöd för berörda framställningar anföra motionärerna hufvudsakligen följande: Det utöfningstvång, som § 15 af patentförordningen ålade uppfinnaren, vore för honom en tryckande börda. Visserligen torde i allmänhet några månader förflyta, innan ett sökt patent beviljades, hvarigenom patenthafvaren bereddes ett något större rådrum för att förbereda uppfinningens utöfning. Men dels hade en uppfinnare i allmänhet ej en sådan ställning, att han kunde våga att vidtaga sådana åtgärder, innan han vore säker om att erhålla patentet, och dels kunde det särskildt i vårt land, der kapitalisterna ännu endast i ringa mån understödde uppfinnarearbetet, ofta dröja mycket längre tid än fyra år, innan nödigt förlagskapital kunde anskaffas äfven för ganska värdefulla uppfinningar. Härtill komme, att utöfningstvångets syftemål, som vore uppfinningarnas tillgodogörande i den inhemska industrien, ingalunda kunde uppnås genom föreskriften om utöfningstvånget. Den utöfning, som skedde endast på grund af patentförordningens föreskrifter, komme i sjelfva verket icke alls den inhemska industrien till godo. Den bestode

nästan utan undantag blott deruti, att patenthafvaren hvarje år i en verkstad eller annorstädes läte utföra just så mycket af sin uppfinning, som han ansåge fordras för att densamma skulle vara utöfvad »i något väsentligt omfång», hvarefter fabrikationen åter nedlades. Så fortginge detta »försvarsarbete», hvilket för uppfinnaren kunde vara ganska dyrbart, men för den svenska industrien vore fullkomligt värdelöst, år från år, till dess patenthafvaren antingen af brist på medel måste låta sitt patent förfalla eller ock lyckades få en verklig tillverkning i gång härstädes eller i utlandet.

Att den i § 15 medgifna tre-, högst fyraåriga utöfningsfriheten oftast vore alldeles otillräcklig, vore tydligt för hvar och en, som visste huru lång tid det erfordrades för ordnandet äfven af en relativt liten tillverkning och spridning af nya produkter, och att detta vore ännu mycket svårare för uppfinnarna, som i allmänhet ej sjelfva hade medel att exploitera sina uppfinningar, utan vanligen måste anlita hjälp af andra personer, torde äfven inses. På den korta tiden af tre à fyra år måste uppfinnaren skaffa nödigt kapital, uppbygga fabrik, sätta densamma i gång, i stort utföra experiment med sin metod och i väsentligt omfång utöfva uppfinningen. Detta kunde endast i sällsynta fall lyckas honom och i många fall vore det rent af omöjligt.

Ty vid utöfningen af sådana uppfinningar, som afsåge väsentliga förändringar och berörde stora ekonomiska intressen, såsom uppfinningar inom arméns och flottans utrustningar, bergshandteringen, den kemisk-tekniska storindustrien, fartygskonstruktioner m. fl., vore en uppfinnare i så hög grad beroende af andras goda vilja och tillmötesgående, att han derför utan ingenting kunde uträtta för uppfinningens utöfning.

I så fall förlorade han emellertid sin patenträtt, och bestämmelsen om utöfning gjorde därför uppfinnarens ställning osäker gent emot inkräktare, som vid många tillfällen i all bekvämlighet kunde afvakta patents förfallande på grund af bristande utöfning och derefter tillägna sig uppfinningen.

I öfrigt kunde framhållas den orättvisa, som den i denna paragraf stadgade utöfningskyldighet innebure i princip, då uppfinnaren derigenom förhindrades att efter sitt godfinnande förfoga öfver sin egen dom och genom denna paragraf ställes i en i rättsligt hänseende långt ogynsammare ställning än andra intellektuella arbetare, t. ex. konstnärer och författare, hvilka för en mycket längre tid fått sig tillerkänd full och oinskränkt eganderätt till produkterna af sitt andliga arbete.

Af det anförda framginge, att utöfningstvånget borde helt och hållet afskaffas, men då ingen utsigt till dess fullständiga borttagande

torde för närvarande förefinnas, borde i stället ifrågavarande paragraf ändras derhän, att tiden, inom hvilken en uppfinnare vore skyldig att utöfva en uppfinning, betydligt förlängdes. Genom denna förändring skulle dessutom vid sådana ofta högst genomgripande uppfinningar, som afsåge förbättringar af annans patenterade uppfinningar, de stridiga ordalydelserna i patentförordningens §§ 15 och 22 blifva relativt ofarliga.

Uppfinnare, som gjort dylika förbättringar, vore nemligen enligt § 22 förbjudna att utan hufvudpatentegarens medgifvande tillverka de patenterade föremål, till hvilka uppfinningen vore anbragt, så vida de ej ville utsätta sig för att blifva dömda för patentbrott, men de vore å andra sidan genom § 15 nära nog nödsakade att begå detta brott, så vida de ej skulle förlora sin egen patenträtt.

Såsom ytterligare stöd för ifrågavarande framställning kunde åberopas det uttalande af tillförordnade byråchefen för patentbyrån, som förekomme i hans berättelse angående patentbyråns verksamhet under åren 1885—1888.

Enligt hvad särskilde komiterade, hvilka den 6 november 1878 afgåfvo betänkande angående patentskydd, i motiven till det af dem afgifna förslag till förordning angående patent, hvilket förslag ligger till grund för nu gällande patentförordning, anført, utgör det s. k. utöfningstvånget en garanti för att en uppfinning, hvarå patent meddelats, äfven må komma till en för samhället nyttig utöfning. Uppenbarligen kunde det, säga komiterade, icke vara samhällets afsigt att meddela och hålla vid magt uteslutande rättigheter för förverkligande af ofruktbara eller opraktiska idéer och såmedelst, utan att sjelft hafva gagn deraf, måhända stänga vägen för andra, mera framgångsrika sträfvanden. I fråga om en patenterad uppfinning, som med fördel kunde industriellt utföras, torde samhället icke böra tåla, att patenthafvaren läte uppfinningen ligga obegagnad eller på ett allt för inskränkt sätt bringade den i utöfning, enär de förmåner, hvarom samhället vid förlänandet af patentet försäkrat sig, nemligen fullständig kännedom om uppfinningen och tillfälle att efter patenttidens utgång använda densamma, icke torde bilda en så stark motvigt mot de stora inskränkningar, samhället, så länge patentet bestode, måste underkasta sig, att ej samhället både kunde och borde i ytterligare vederlag för patentet fordra, att patenthafvaren ärligt sträfvade att låta uppfinningen

redan under patenttiden komma produktionen inom landet till verkligt gagn. Särskildt måste samhället söka förebygga, att patentet begagnades endast såsom ett medel att låta utlandet ensamt draga nytta af den patenterade uppfinningen, men förhindra dess begagnande inom den inhemska industrien. Träffades ej åtgärder mot patentets missbrukande på detta sätt, låge den faran ej fjerran, att den inhemska näringsfliten på det område, som närmare berördes af den patenterade uppfinningen, förlamades, eller att i sådana fall, der den patenterade uppfinningen banade väg för en helt ny industri, densammas uppspirande på inhemska mark antingen omöjliggjordes eller otillbörligen försvårades.

Den vid innevarande riksdag väckta frågan om inskränkning i utöfningstvangen har nyligen utgjort föremål för Kongl. Maj:ts pröfning, i det att svenska uppfinnareföreningen uti en till Kongl. Maj:t under år 1890 ingifven skrift anhöll, att 15 § i patentförordningen måtte ändras derhän, att utöfningstvangen icke skulle inträda förr än 10 år efter den dag, patentet blifvit beviljadt.

I anledning häraf infordrades utlåtanden från patentbyrån, tekniska högskolan och kommerskollegium.

I afgifvet utlåtande den 9 september 1891 tillstyrkte patentbyrån, att tiden, inom hvilken patent skulle inom riket utöfvas, finge utsträckas från tre till fem år. I sammanhang härmed föreslog emellertid patentbyrån införandet af s. k. licenstvang, eller att patenthafvare, som icke inom nämnda tid låtit bringa uppfinningen till utöfning, skulle vara pliktig att, på derom gjord framställning, medgifva annan person rätt att mot ersättning begagna uppfinningen.

Tekniska högskolan afstyrkte i utlåtande den 29 oktober 1891 bifall till den ifrågasatta förändringen i 15 § i patentförordningen och anförde till stöd härför, bland annat, följande:

Då den nu föreskrifna tid, inom hvilken patenterad uppfinning skulle här i riket utöfvas, räknades från patentets beviljande och icke från patentansökningens inlemnande och dertill vore längre än som i andra länders patentlagstiftning vore bestämd, syntes denna tid i allmänhet vara tillfyllestgörande, så framt uppfinningen egde något verkligt värde och icke påkallade vidsträckta anläggningar för dess utöfning. I sistnämnda händelse kunde visserligen denna tid anses otillräcklig, men då det endast undantagsvis i vårt land förekomme, att en särskild fabrik anlades uteslutande för ett patents utöfning, eller att andra mycket omfattande åtgärder därför behöfde vidtagas, borde den rättighet, 15 § i patentförordningen lemnade patentmyndigheten att för

särskilda undantagsfall föreskrifva andra åtgärder, genom hvilka vilkoret om utöfning af patent kunde anses uppfyllt, vara tillräcklig för denna svårighets undanrödjande.

Det kunde svårligen förnekas, att huru rättvis grunden för patentinstitutionen än vore, och huru stort gagn den än utöfvade genom dess välgörande inflytande på industrien, denna institution dock icke sällan framkallade orättvisa och åstadkomme olägenheter för industrien, och dessa måste allt skarpare framträda, ju vidsträcktare skydd patentet lemnade, hvarför dettas inskränkning inom skäligen gränser vore en vigtig omständighet vid patentlagstiftningen. Det vore sålunda snarare regel än undantag, åtminstone hvad de mera betydande uppfinningarne anginge, att två eller flere uppfinnare nästan samtidigt komme till något så när liknande resultat, och det vore icke sällan tillfälliga omständigheter, hvilka bestämde, hvem som skulle skörda uppfinningens frukter.

För öfrigt kunde anmärkas, att en verklig uppfinning bestode icke blott uti en på papperet angifven idé, utan tillika i öfvervinnandet af de tekniska svårigheter, som med dennas förverkligande vore förknippade. Om utöfningstvång icke förefunnes, måste det ännu mera än eljest vara frestande för uppfinnaren att söka patent så fort som möjligt för att derigenom förekomma andra uppfinnare i samma väg, huru ofullkomligt hans uppfinning än vore i sina detaljer utarbetad. Den uppfinnare, som omsorgsfullt fullbordade sitt verk, innan han sökte patentskydd för detsamma, blefve härigenom lidande.

Härtill komme, att utan utöfningstvång många patent, hvilka egde föga värde eller af annan orsak företedde blott ringa lifskraft, blefve qvarliggande såsom lika många snaror både för uppfinnare och industriidkare.

Det kunde äfven ifrågasättas, huruvida utöfningstvånget, derigenom att det förmådde uppfinnaren att utföra sin uppfinning, icke äfven vore egnadt att framkalla förbättringar af denna samt förvandla den skenbara utöfningen till verklig.

Då det dessutom enligt gällande patentförordning ålæge patenthafvaren att i något väsentligt omfång bringa uppfinningen till utöfning inom riket, torde det vara uppenbart, att vårt lands industri i det hela taget borde skörda någon fördel af utöfningstvånget, hvars afskaffande eller inskränkning därför skulle lända till nytta företrädesvis för utländska innehafvare af svenska patent, under det att svenska patenthafvare i utlandet icke i allmänhet skulle ega motsvarande förmån.

I utlåtande den 1 mars 1892 anförde kommerskollegium:

Derest det af uppfinnareföreningen väckta förslag om det s. k.

utöfningstvångets inskränkande till en tredjedel af hela den nu gällande patenttiden blefve antaget, skulle utöfningstvånget i många fall icke verkligen inträda förr än 11 eller 12 af patenttidens 15 år förflutit. Om än en dylik åtgärd kunde lända till nytta för vissa patenthafvare, syntes densamma likväl ur det allmännas och industriens synpunkt icke vara att förorda.

I det allmännas intresse torde nemligen uppenbarligen ligga, att till gengäld för de inskränkningar och kostnader, industrien måste underkasta sig under den tid ett patent bestode, patenthafvare, särdeles utländske, så vidt möjligt, tillhölles att allvarligt sträfva att snarast möjligt efter patentets erhållande låta sina uppfinningar komma produktionen inom landet till godo.

En så lång frihet från skyldigheten att bringa en patenterad uppfinning till utöfning, som den af uppfinnareföreningen föreslagna, skulle vidare säkerligen leda derhän, att en större mängd patent, grundade å ofullständigt utarbetade eller opraktiska eller utförbara idéer, söktes och vunnos, då den pröfning af patentansökningar, som patentmyndigheten på grund af 4 § i patentförordningen egde utföra, svårligen alltid kunde förhindra dylika patents beviljande. Men med det allmännas intresse torde emellertid icke vara förenligt, att uteslutande rättigheter på grund af dylika patent i den ena eller andra rigtningen längre tid vidmagthölles och sålunda fördyrade eller rent af förhindrade andra uppfinnares mera genomförda eller framgångsrika sträfvanden i samma rigtningar.

Man hade i fråga om utöfningstvånget framhållit, att, då utöfningen af patenterad uppfinning nu ofta bedrefves endast skenbart och utan att vara en verklig utöfning, de fördelar industrien skulle hafva af sagda tvångs bibehållande jemväl vore endast skenbara. Men det torde väl å andra sidan kunna antagas, att, der en patenterad uppfinning verkligen vore af någon betydelse, en skenbar utöfning deraf i regel endast förekomme under de första åren efter utöfningstvångets inträdande; och då den, som till äfventyrs önskade använda en patenterad uppfinning, hvilken han ansåge icke vara i något väsentligt omfång här utöfvad, egde att jemlikt 19 § i patentförordningen derom föra talan vid domstol för att få patentet förklaradt förverkad, torde häri ligga ett korrektiv mot att verkligen nyttiga och användbara uppfinningar ihållande endast skenbart utöfvades.

Under det att vidare i patentlagstiftningen, så vidt möjligt, borde förebyggas, att här i landet åt utlänning beviljadt patent så missbrukades, att den inhemska industrien inom de områden, som af patentet

berördes, förlamades, eller att, der patentet gäfvde anledning till en ny industri, dennas uppspirande på inhemsk mark försvårades eller oskäligen fördröjdes, så skulle den af uppfinnareföreningen föreslagna lagändring tvärtom befrämja möjligheten för utländing att, till men för vår industri, här försälja i utlandet förfärdigade men af honom här patenterade eller efter här patenteradt tillverkningsätt åstadkomna varor.

Svårigheterna för patenthafvare att inom den nu i 15 § i patentförordningen föreskrifna tid kunna bringa sina uppfinningar till utöfning torde emellertid tala för någon utsträckning af denna tid. För att på fullt objektiva grunder bestämma längden af den tid, hvarunder frihet från utöfningstvång lämpligen borde patenthafvare tillåtas, skulle emellertid erfordras statistiska och andra utredningar, hvilka nu saknades och som utan tvifvel torde vara mycket svåra att utföra, men kollegium förestälde sig likväl att, om den i 15 § i patentförordningen nu bestämda tid af tre år förlängdes till fem år, med rättighet för patentmyndigheten att jemväl fortfarande göra sådana medgifvanden, som i samma § nu funnes omförmälda, en tillräcklig fördel skulle komma uppfinnaren till del, utan att industriens intressen i nämnvärd mån lede intrång.

På grund af hvad sålunda anförts tillstyrkte kommerskollegium, som på anförda skäl icke ansåg sig böra biträda patentbyråns förslag om införande af s. k. licenstvång, att den i 15 § i patentförordningen föreskrifna tid af tre år från patents beviljande, inom hvilken patenthafvaren skulle hafva låtit bringa sin uppfinning till utöfning, måtte utsträckas till fem år.

Den 10 februari 1893 afgjordes ärendet af Kongl. Maj:t; och fann Kongl. Maj:t dervid, i enlighet med föredragande departementschefens hemställan, skäl icke förefinnas att vidtaga någon förändring i ifrågavarande paragraf i patentförordningen.

Hvad sålunda i det föreliggande ämnet förekommit, synes utskottet gifva vid handen, att frågan om inskränkning af det s. k. utöfnings tvånget måste behandlas med största varsamhet, för att ej menliga följder för den inhemska industrien deraf må uppkomma. Med undantag för Nordamerikas förenta stater och några andra transatlantiska länder har man ock i utlandet allestädes sökt genom särskilda bestämmelser vinna någon garanti för de patenterade uppfinningarnas tillgodogörande i den inhemska industrien. I England har man sökt en sådan garanti i det derstädes införda licenstvånget, det vill säga, så-

som ofvan angifvits, skyldigheten för den patenthafvare, som ej själf i riket utöfvar sin uppfinning, att på skäligen vilkor upplåta dess utöfvande åt annan, som derpå gör anspråk. I öfriga europeiska stater tillämpas för samma ändamål fortfarande utöfningstvång i väsentligen samma form och omfattning som hos oss; och har man i allmänhet till och med anknutit detta tvång vid kortare tidsperioder än här i landet, der, i följd af det patentmyndigheten lemnade medgifvandet att i förekommande fall utsträcka den tid, inom hvilken en patenterad uppfinning skall vara i väsentlig omfattning bragt till utöfning, en patenthafvare i allmänhet icke torde vara nödsakad att åvägabringa en dylik utöfning förr än inom fyra år efter det patentet beviljats. Så är t. ex. nämnda tid bestämd till två år i Frankrike (lagen den 5 juli 1844) och Finland (lagen den 30 mars 1876) samt till tre år i Tyskland (lagen den 7 april 1891), Norge (lagen den 6 juni 1885) Danmark (lagen den 13 april 1894) och Schweiz (lagen den 29 juni 1888). De svenska uppfinnarne intaga sålunda i nu berörda hänseende ingalunda någon ogynsam ställning i jemförelse med uppfinnarne i de flesta andra länder. I öfrigt synes det utskottet uppenbart att, om, såsom motionärerna förmena, utöfningstvångets syftemål, eller de patenterade uppfinningarnas tillgodogörande i den inhemska industrien, icke uppnås genom det nu stadgade utöfningstvånget, hvarom dock någon tillförlitlig utredning ej för närvarande torde kunna vinnas, detta förhållande icke bör föranleda ett bifall till motionärernas framställning, utan torde väl för sådant fall böra tagas i öfvervägande, huruvida antingen utöfningstvånget bör, såsom gagnlost, alldeles upphävas, eller ock hithörande bestämmelser må kunna så ändras, att det åsyftade målet må med minsta möjliga olägenhet för patenthafvarne kunna i vidsträcktare omfattning vinnas. I sistnämnda hänseende torde möjligen det af patentbyrån framställda förslaget om införandet af licens-tvång förtjena att beaktas. Härom föreligger dock för närvarande ej någon framställning hos utskottet.

Då härtill kommer, att Kongl. Maj:t så nyligen som 1893 förklarar sig icke kunna godkänna en framställning uti enahanda syfte som den i förevarande motioner föreslagna, finner utskottet sig icke böra tillstyrka Riksdagen att i anledning af desamma vidtaga någon åtgärd.

På grund häraf föranlåtes utskottet hemställa,

1:o) att herr Stridsbergs i ämnet väckta motion icke må af Riksdagen bifallas; samt

2:o) att herr Lilliehööks motion icke heller må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 24 april 1895.

På lagutskottets vägnar:

E. von KRUSENSTJERNA.

Reservation

af herrar C. H. Lundström och Ölander, hvilka ansett, att utskottet bort tillstyrka herr Stridsbergs i ämnet väckta motion.

Herrar C. F. Pettersson, J. Anderson, Bruzelius, Erickson och Näslund hafva begärt få här antecknadt, att de icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.